

گزارش «ایران» از دعوت جامعه‌شناسان و فعالان اجتماعی از مردم برای تزریق واکسن

برای سلامت جامعه واکسن بزنید

محبوبه ممرقانی
خبرنگار

واکسناسیون سراسری نقطه آغازی بود که جامعه را از آن نگرانی و ترس اجتماعی که بر اثر کرونا به وجود آمده بود خارج کرد و نوید زندگی دوباره‌ای در جامعه داد. به اعتقاد جامعه‌شناسان در حال حاضر در نقطه‌ای قرار داریم که تصمیم تک تک افراد جامعه در ریشه کن کردن این بیماری نقش بسزایی دارد و آنهایی که به دلایل مختلفی تمایلی به تزریق واکسن ندارند باید واکسینه شوند. در مقابل برخی دیگر از جامعه شناسان و متخصصان بر آن تأکید دارند که افرادی که واکسن نمی‌زنند زنجیره انتقال کرونا را تشدید می‌کنند و به لحاظ جانی خسارت‌هایی به جامعه تحمیل می‌کنند همچنین کارشناسان بر این باورند نشاط اجتماعی یکی از مؤلفه‌های اصلی سلامت روحی و روانی جامعه است که با واکسناسیون سراسری در حال شکل‌گیری مجدد در جامعه است، چرا که نشاط و امید در مقایسه با دیگر خصلت‌های انسانی بیشترین سهم را در ایجاد معاشرت‌های اجتماعی دارد. آرنه‌امی گویند واکسناسیون آغاز خروج از اضطراب اجتماعی چه در ابعاد فردی و چه خانوادگی است، اما با این حال هنوز تعدادی از افراد جامعه برای تزریق واکسن شک و تردید دارند. جامعه‌شناسان معتقدند افراد به دلایل مختلف همچون عدم باور به اصالت علم پزشکی و تبلیغات منفی از واکسینه شدن امتناع می‌کنند و این عدم تمایل منجر به ادامه شیوع کرونا خواهد شد. برخی هم معتقدند باید قوانینی برای الزام افراد برای واکسن وضع شود.

■ بازگشت نشاط اجتماعی با تزریق واکسن

برخی از پیمایش‌های انجام شده نشان می‌دهد که در صد پایینی از افراد جامعه تمایلی به تزریق واکسن ندارند البته اکثریت افراد با این موضوع نه تنها موافق هستند بلکه یکی از مطالباتشان از دولت این است که واکسناسیون به صورت گسترده‌تر و جدی‌تری پیگیری شود. **دکتر حسین سراج‌زاده**، جامعه‌شناس در این مورد می‌گوید: در حال حاضر در دنیای تخصصی و علمی زندگی می‌کنیم و حوزه پزشکی پیشرفت‌های بسیار زیادی کرده است. در شرایط کنونی که واکسناسیون سراسری برای ایمنی و سلامتی افراد در حال انجام است، مردم باید به توصیه‌های افراد متخصص در این حوزه توجه کنند. بر اساس علم پزشکی و یافته‌های پزشکان در زمینه بیماری کرونا واکسناسیون و مایه‌کوبی باعث می‌شود ایمنی بدن در برابر این بیماری عالم گیر افزایش پیدا کند. طی روند واکسناسیون نیز شاهد تأثیر مثبت، چه از منظر بهداشتی چه از نظر روانی بوده‌ایم. واکسناسیون باعث افزایش ایمنی بدن می‌شود و این ایمنی دو کارکرد دارد. اول اینکه امکان ابتلا به بیماری را کاهش

می‌دهد و دوم اینکه اگر افراد به این بیماری مبتلا شوند از عوارض بیماری تا حد زیادی کاسته می‌شود در نتیجه احتمال مرگ را در افراد مبتلا کاهش می‌دهد. واکسناسیون توضیح پزشکی روشنی دارد و افرادی که دارای دانش علمی و تخصصی نیستند باید به توضیحات متخصصان این حوزه اعتماد کنند. واکسناسیون تضمین‌کننده بازگشت نشاط به جامعه است.

■ **امنیت و ایمنی فردی و اجتماعی با واکسناسیون**

در دوره قاجار مردم باوری به طبابت و علوم پزشکی نداشتند. افراد در آن زمان گاه برای واکسن صف می‌کشیدند و گاه از آن فرار می‌کردند. حال در جامعه مدرن امروز نیز شاهد آن هستیم که عده‌ای درمقابل واکسن رفتارهای متفاوتی نشان می‌دهند. او در مورد عدم تمایل افراد به واکسناسیون مایه‌کوبی باعث می‌شود ایمنی بدن در برابر این بیماری عالم گیر افزایش پیدا کند. طی روند واکسناسیون نیز شاهد تأثیر مثبت، چه از منظر بهداشتی چه از نظر روانی بوده‌ایم. واکسناسیون باعث افزایش ایمنی بدن می‌شود و این ایمنی دو کارکرد دارد. اول اینکه امکان ابتلا به بیماری را کاهش

■ آگاه‌سازی جامعه از مزایای سلامت عمومی

آنتجان اعتقاد و اعتماد ندارند. اینها در واقع واکسناسیون را بخشی از برنامه‌های پزشکی جدید برای سلطه بر مردم می‌دانند و برای واکسناسیون اصلاتی قائل نیستند. حتی گاهی مطرح می‌کنند که مبدیکالی کردن جامعه از مطامع سرمایه‌داران سرچشمه می‌گیرد و هدف آنها بهره‌مندی و بهره‌کشی بیشتر از انسان‌ها از طریق سیستم بهداشت است. به هر حال مادامی که چنین دیدگاهی در جامعه‌ای وجود داشته باشد ممکن است مخالفت‌هایی هم در پی آن به وجود آید. یک جامعه پس از واکسناسیون و ایجاد ایمنی فردی در ابعاد گسترده‌تری به امنیت و ایمنی اجتماعی نیز منجر می‌شود. هم‌اکنون شاهد آن هستیم که کشورهایی که در زمینه واکسناسیون و ویروس کرونا موفق بوده‌اند در حال خروج از بحران و رفع محدودیت‌ها هستند و خوشبختانه کشور ما هم جزو این کشورهاست.

■ واکسناسیون مبنای کنترل و مدیریت کرونا

کنترل و مدیریت این بیماری از سوی متولیان کشور بر پایه واکسناسیون سراسری بنا شده‌ است. یکی از عوامل مهم در اجرای اهداف کلی برای مدیریت این بیماری مراجعه افراد برای واکسناسیون است. دکتر سراج‌زاده در مورد پیامدها و مزایای واکسناسیون سراسری توضیح می‌دهد: واکسناسیون عمومی پیامدهای گسترده‌ای دارد اول آنکه با افزایش سلامتی افراد هزینه‌های درمان را کاهش می‌دهد، هزینه‌هایی که معمولا تأمین آن برای جوامع و خانواده‌ها مشکل است. همچنین فشار اجتماعی، اقتصادی که طی این دو سال به جامعه تحمیل شده بود را می‌کاهد. واکسناسیون باعث شده امید اجتماعی می‌افزاید؛ علت اینکه چرا برخی هنوز تن به واکسن نمی‌دهند را باید در ایدئولوژی و جهان بینی این افراد جست و جو کرد. برخی از افراد از موضوع کاملاً سستی به مسائل پزشکی نگاه می‌کنند و برخی از موضوع ایدئولوژیک مخالف و منتقد پزشکی جدید هستند و به دستاوردهای پزشکی کنیم باید واکسن زدن را جدی بگیریم.

داشت. با ذکر یک مثال می‌توان رفتار این افراد را تشریح کرد برای مثال برای رانندگی از ما انتظار می‌رود قواعدی را رعایت کنیم یا رانندگی پرخطر نداشته باشیم که این قواعد تبدیل به قانون شده است و اگر کسی این قواعد را زیر پا گذارد جریمه می‌شود و یا متحمل مجازاتی خواهد شد. از منظر من به مسائل مربوط به قواعد پزشکی و بهداشت عمومی هم باید با همین دیدگاه برخورد شود و افراد باید از عواقب به خطر انداختن سلامت دیگران آگاه شوند. عضو یک جامعه باید بداند که زیان بیماری فردی‌اش ابعادی گسترده‌تر از ابعاد فردی دارد و فشار سنگینی به نظام پزشکی و جامعه وارد می‌کند. خودمخوری در واکسناسیون و امتناع از آن، به کلیت نظام خانوادگی نیز ضربه می‌زند و فرد خود محور دیگران را به دلیل عدم رعایت پروتکل‌ها و قواعد بهداشتی از جمله واکسناسیون به خطر می‌اندازد. این مسائل به مسئولان یک جامعه اجازه می‌دهد تا قوانینی وضع کنند که بر اساس آن افراد مجاب به رعایت اعمال بهداشت عمومی مانند واکسناسیون شوند.

■ **اقدام به واکسینه‌شدن یک فرایند شناختی**

تزریق واکسن یکی از عوامل اصلی در پیشگیری و کنترل بیماری‌های مسری است. واکسناسیون یک اقدام منطقی و عقلانی در پی مقابله با کروناست اما چرا برخی برای تصمیم‌گیری در مورد مصونیت از این بیماری از عقلانیت پیروی نمی‌کنند.

دکتر مجید صفاری نیا رئیس انجمن روانشناسی اجتماعی ایران در این مورد می‌گوید: در هر جامعه‌ای ۱۷ الی ۱۸ درصد مردم از زدن واکسن امتناع می‌کنند. البته در ایران آمار دقیقی از افرادی که نوبت آنها شده و واکسن نزنند وجود ندارد ولی ما در حال انجام تحقیقاتی هستیم تا بتوانیم علت امتناع افراد از واکسناسیون را شناسایی کنیم. اقدام به تزریق یک «تصمیم» برای افراد است. افراد در تصمیم‌گیری یک فرایند اختلال در انتخاب صحیح آنها برای تزریق واکسن شود. در این فرایند تصمیم‌گیری عواملی همچون شایعه‌هایی که در شبکه‌های اجتماعی وجود دارد و یا اخباری که در مورد عوارض واکسن‌ها پخش شده دخیل است. غیر آنکه هنوز در جامعه ما افرادی وجود دارند که از آمپول و سوزن می‌ترسند. کاهش اعتماد عمومی نیز از دیگر مواردی است که در امتناع افراد تأثیرگذار است. تحقیقات نیز نشان داده در کشورهایی که اعتماد عمومی کمتر است مردم کمتر برای تزریق واکسن مراجعه می‌کنند. برخی نیز شکاک هستند و زمان یک سال و نیم را برای اثبات کارایی یک واکسن کم می‌دانند.

■ **با تزریق واکسن، روابط اجتماعی از سر گرفته خواهد شد**

وی در مورد مزایای تزریق واکسن و تأثیر آن بر جامعه می‌گوید: در حال حاضر واکسن کرونا نوانسته مردم جامعه را به سمت زندگی عادی و طبیعی بازگرداند. هر چه جامعه از بحران‌های روانشناختی خارج شود و روند طبیعی خود را طی کند امید و نشاط در جامعه گسترش خواهد یافت. با تزریق همگانی واکسن بسیاری از معاشرت‌ها و روابط اجتماعی از سر گرفته خواهد شد و بسیاری از مشاغل به حالت عادی بازمی‌گردد. زمانی که مردم رفتارها و اقدامات اجتماعی خود را از سر گیرند پیامدهای روانشناختی مانند افسردگی و غم که در دوران کرونا مردم دچار آن شده بودند کم‌کم از بین خواهد رفت. تجربیات کشورهایی که ۷۰ الی ۸۰ درصد جامعه شان واکسینه شده‌اند نشان می‌دهد

که در حال عبور از محدودیت‌ها هستند.

■ **از منابع ملی حمایت کنیم**

بر اساس سند ملی واکسناسیون که ۲۰ دی سال ۱۳۹۹ در ستاد ملی کرونا تصویب شد، هزینه تزریق این واکسن تا رسیدن به نقطه ایمنی برای شهروندان رایگان خواهد بود. اما واردات و تولید واکسن کرونا هزینه‌های بسیاری برای کشور در بردارد. دکتر صفاری نیا در مورد وظیفه شهروندی افراد در برابر منابع ملی و ارتباط آن با واکسناسیون این‌گونه شرح می‌دهد: واکسناسیون امکان رایگانی است که برای سلامتی و ایمنی جامعه فراهم شده است. بر فرض که برای هر دوز واکسن حداقل ۲۰۰ هزار تومان هزینه شده باشد پس مسئولان برای تزریق سراسری واکسن هزینه‌های بسیاری کرده‌اند. این هزینه از منابع ملی صرف شده در چنین شرایطی وظیفه ایجاب می‌کند که در برابر منابع ملی مسئولیت‌پذیر باشیم. توصیه می‌شود افراد با اعتماد به سیستم بهداشت کشور به هر مدل واکسنی که در دسترس است راضی باشند و بدانند برای رسیدن به نقطه هدف و ایمنی نخواهند شد؛ این طرز تفکر به تقدیرگرایی در جامعه نیز بازمی‌گردد که از دیرباز وجود داشته است.

■ **افراد تحصیل‌کرده تمایل بیشتری به واکسناسیون دارند**

او ادامه می‌دهد: سال‌هاست که به دنبال تحقیق روی رفتار افراد در شرایط بحران هستیم تا بفهمیم چرا واکنش مردم در شرایطی مانند اوضاع امروز که اعداد مرگ بالا می‌رود و افراد شاهد مرگ اطرافیان شان هستند و به تبع باید واهمه بیشتری پیدا کنند و بیشتر به فکر مسئولیت خود در قبال دیگران باشند! برعکس عمل و رفتار می‌کنند؟ البته به طور قطع ترس در افراد وجود دارد اما بر فرسایش و خستگی، سهل‌انگاری در رفتار آنها می‌چرید. مبحث بعد مربوط به شخصیت هر فرد در جامعه به عنوان شهروند است. با مشاهده دقیق رفتارها می‌توان دریافت افرادی که از سطوح تحصیلاتی بالاتری برخوردارند به مراتب به اصول حقوق شهروندی و رعایت پروتکل‌ها پایبندتر هستند. این افراد به علوم پزشکی و به دستاوردهای پزشکی در مقابله با بیماری‌ها تکیه دارند. افراد باید بدانند با واکسناسیون، کرونا تا حدودی قابل مهار است.

■ **تزریق واکسن یک وظیفه شهروندی**

حمایت اجتماعی یکی از حلقه‌های طلایی سرمایه اجتماعی در کشور است. واکسناسیون نمونه ارزنده حمایت مسئولان برای مقابله با این بیماری است. این جامعه شناس در مورد فرایند کنترل و مدیریت کرونا با پشتیبانی مسئولان می‌گوید: نکته‌دیگر نحوه مدیریت در فرایند کنترل این بیماری است. واکسناسیون سراسری یکی از حمایت‌های اجتماعی محسوب می‌شود که اعتماد همگانی را بالا می‌برد. اما یکی از دلایل عدم تمایل به واکسن پایین بودن اعتماد عمومی به مسئولان بود که با واکسناسیون سراسری این اعتماد عمومی در حال افزایش است. این مبحث حمایت و اعتماد اجتماعی که دو اصل از سه اصل سرمایه اجتماعی است که تأثیر بسیاری در ترغیب افراد به واکسناسیون دارد. عده‌ای که واکسن نمی‌زنند حقوق شهروندی دیگران را نیز نقض می‌کنند. با پایبندی بر مثلث سرمایه اجتماعی که مشتمل بر سه ضلع اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی، ارتباط اجتماعی است؛ کرونا تا حدودی قابل مهار است؛ افرادی که در ابتدای شیوع کرونا دانم‌اشکایت می‌کردند که مسئولان وظایف خود را انجام نمی‌دهند. در حال حاضر نوبت آنهاست که وظایف خود را در قبال مهار بیماری انجام دهند.

ندانستن دست به اقدامات زیانبار می‌زنند

اما چنین نیست. موضوع دخیل در تصمیم‌گیری این افراد انگیزه است و یکی از اختلالات روانشناختی مؤثر در انگیزه افراد (افسردگی) است. برخی از افراد جامعه ما بعد از حدود گذشت دو سال از این بیماری در نگرانی نوعی کمرختی یاسخ حرف آدم‌های افسرده این است که اصلاً مهم نیست که بگیریم یا اطرافیان را نیز دچار بیماری کنیم و غیرقابل انکار است که افراد افسرده در جامعه ما کم نیستند. با گذر از تحلیل رفتار افراد جامعه در برابر واکسناسیون، سیاست‌های مدیریتی در تغییر نگرش افراد نیز مؤثر است. در برخی کشورها برای تغییر انگیزه افراد به سمت تزریق واکسن سیاست‌های مختلفی در نظر گرفته شده است یکی از این سیاست‌ها، تشویق است مثلاً به

در ارتباط با افراد باید گفت که همه افراد

قطعا در مورد واکسن خوانده‌اند و می‌دانند که واکسناسیون جمعی چه مزایایی دارد. برخی افراد در چنین پدیده‌های جمعی، چه کرونا یا چه واکسناسیون، دچار اضطراب می‌شوند. برخی درکل موضوع را انکار می‌کنند. برخی قاجحه ساری، برخی سهل‌انگاری! و برخی بزرگنمایی می‌کنند. در برابر این عکس‌العمل‌ها نیز باید اطلاع رسانی‌هایی در مورد سود و زیان‌های جمعی و اجتماعی داد؛ اما نباید نادیده گرفت که همه افراد را نمی‌توان به سمت مطلوب هدایت کرد. برای مثال آیا کسی در دنیا وجود دارد که نداند سیگار مضر است و آیا ما متخصص ریه نداریم که سیگار نکشد و این سیگار کشیدنش چه مضراتی برای اطرافیانش دارد؟

برخی فکر می‌کنند این افراد از روی

آمد اما در حال حاضر همین دانش ناقص می‌گوید تنها راه ایمنی رعایت پروتکل‌های ساده و تزریق واکسن است. پس در چنین شرایطی باید افراد را با سود و زیان گزینه‌های موجود یعنی تزریق یا عدم آن آشنا کنیم. برای تشویق افرادی که واکسن نمی‌زنند رخ خواهد داد. این تحمل ابهام هیجانات ترس را نیز تحریک می‌کند. ابهاماتی برای افراد در زمینه پژوهش‌های علمی، تولید واکسن وجود دارد. یا اینکه در میان افراد شایعه‌های تئوری توطئه مطرح شده است. در ترس افراد تأثیرگذار است. اما باید دانست در شرایط کنونی آنچه دانش ناقص ما در مقابله با کرونا به ما می‌گوید این است که اگر دست‌هایتان را بشوید، فاصله شایعه‌ها را می‌پذیرند. در نتیجه این جریانات، هیجانات ترس در افراد افزایش می‌یابد و انگیزه حرکت آنها را علیه واکسن

دارد؟

http://irannewspaper.ir

editorial@irannewspaper.ir

فرشاد رضایی
روانشناس

ترس، هیجان مقابله با واکسناسیون

گفته‌هایی که دهان به دهان میان افراد

می‌پیچد؛ مانند گفته‌هایی که فردی واکسن زده و به کرونا مبتلا شده یا حتی فوت کرده است. همچنین در ایام کرونا تئوری‌های غیرعلمی مختلفی در شبکه‌های اجتماعی پخش شد، مانند تئوری اینکه واکسن‌های تولیدی دارای مواد بیولوژیک است. مهم آن است که این شایعه‌ها ادعا هستند و اثبات یک ادعا برعهده مدعیان این گفته‌هاست و کسی در شبکه‌های اجتماعی پاسخگوی رد این شایعه‌ها نیست.

تمامی اینها هیجانات ترس را در افراد تشدید می‌کند. از منظر دیگر، افراد جامعه ما تخصص کمی در زمینه‌های پزشکی و پیراپزشکی دارند و براجتی گفته‌ها و شایعه‌ها را می‌پذیرند. در نتیجه این جریانات، هیجانات ترس در افراد افزایش می‌یابد و انگیزه حرکت آنها را علیه واکسن